

Kostnaden för en arkeologisk undersökning måste ses i relation till det förväntade samhälliga utbytet

Det är roligt att vår statistik kommer till användning och väcker frågor. Men i Håkan Pettersons och Niklas Ytterbergs debattartikel i sommarens nummer av *Fornvännen* är frågan fel ställd. Det är viktigt att känna till kostnadsutvecklingen för arkeologiska undersökningar, men den måste sättas i relation till vad undersökningarna skall resultera i, d.v.s. den kunskap samhället får för kostnaden. Vad den enskilda undersökningen skall resultera i är beroende av bl.a. rådande kunskapsläge och kunskapsbehov, fornlämningsens nationella, regionala eller lokala betydelse och undersökningens pedagogiska värde. Av verkställighetsföreskrifterna som reglerar uppdragsarkeologin och allmänna råden till dessa framgår att länsstyrelsen vid beslut enligt 2 kap 11–14 §§ KML alltid skall eftersträva att ambitionsnivån och kostnaderna för utredningen eller undersökningen blir de rätta i förhållande till ovannämnda omständigheter. Således kan en undersökning med en låg kostnad vara av hög kvalitet om länsstyrelsen bedömer att det förväntade samhälliga utbytet motsvarar denna kostnad. Det ska i varje enskilt fall handla om *god* kvalitet till *rimlig* kostnad.

Med utgångspunkt i den statistik Riksantikvarieämbetet har tagit fram (2006) vill Pettersson & Ytterberg visa att det finns brister i länsstyrelsernas hantering av uppdragsarkeologin och att Riksantikvarieämbetet »inte borgar för enhetlighet inom kulturmiljövården» (s. 108). För att belysa detta förhållande har de tittat närmare på stora linjeprojekt med en kostnad på över 30 prisbasbelopp och förutsätter att dessa undersökningar är jämförbara med varandra avseende vald ambitionsnivå och förväntat samhälligt utbyte. Emellertid skiljer sig dessa undersökningar i själva verket åt vad gäller förväntat samhälligt utbyte, vilket i sin tur påverkar ambitionsnivån och därmed även undersökningarnas kostnad. Även om det rör sig om samma typ av fornlämning kan det förväntade samhälliga utbytet vara olika i olika delar av lan-

det. Exempelvis kan en stenåldersboplats i Skåne ha bevarade kulturlager med mängder av synliga strukturer medan en i Västergötland helt kan sakna strukturer och endast ha ett fåtal artefakter. Även kunskapsbildningen kan variera starkt för en viss typ av fornlämning i olika delar av landet, vilket resulterar i undersökningar med olika ambitionsnivå och följaktligen olika kostnader. Vidare ska också framhållas att Pettersson och Ytterberg inte beaktat skillnader i undersökningsvolym för de olika linjeprojekten som de jämför. Slutsatsen av ovanstående resonemang blir att en rad olika faktorer är bestämmande för undersökningskostnaden, och dessa måste räknas in i ekvationen när man jämför kostnader för olika arkeologiska projekt.

Riksantikvarieämbetets uppgift är inte i första hand att ta ställning till den ambitionsnivå som länsstyrelsen i Västra Götaland väljer för sina uppdragsarkeologiska undersökningar, utan att hantera övergripande principfrågor för uppdragsarkeologin. I detta fall vill vi kommentera att vår statistik har använts på ett alltför okritiskt sätt. Att mäta kostnader i sig säger ingenting om man inte relaterar dessa till det samhälliga utbytet. Statistiken rörande tillämpningen av KML är värdefull då den belyser olikheter mellan länen, med den kan inte på egen hand förklara orsakerna bakom dessa skillnader. För att få en tydligare bild av orsakssammanhangen måste statistiken kompletteras med riktade, kvalitativa utvärderingar. Man ska således vara försiktig med att dra långtgående slutsatser enbart utifrån denna statistik. Författarna gör dock viktiga påpekanden om betydelsen av att uppmärksamma eventuella olikheter i länsstyrelsernas bedömning och om behov av uppföljning på ett nationellt plan. Artikeln visar också på vikten av att länsstyrelsens bedömning av ambitionsnivå och kostnader är tydligt redovisade i beslutet i det enskilda undersökningsärendet.

För närvarande skriver Raä:s personal på en ny handbok som kommer att publiceras på myn-

dighetens webbsajt samtidigt som nya verkstäl-
lighetsföreskrifter träder i kraft under år 2008. I
detta kommer begreppen *god* kvalitet till *rimlig*
kostnad att fördjupas. I övrigt kommer Raä som
komplement till den löpande statistiken att göra
riktade utvärderingar av uppdragsarkeologin. I
och med att de nya föreskrifterna är klara kom-
mer mera resurser att kunna läggas på att följa
länsstyrelsernas tillämpning även ur kvalitativa
aspekter.

Referenser

- Riksantikvarieämbetet 2006. Tillämpning av 2–4 kap.
lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Statistik
gällande 2005. *Riksantikvarieämbetets rapporter*
2006:7. Stockholm.
- Petterson, H. & Ytterberg, N., 2007. Vad skall en
arkeologisk undersökning kosta? *Fornvännen* 102.

Agneta Lagerlöf & Rickard Franzén

Kulturmiljöavdelningen

Riksantikvarieämbetet

Box 5405

SE-114 84 Stockholm

agneta.lagerlof@raa.se & rickard.franzen@raa.se